

3. Using low temperatures to care for the critically ill: веб-сайт. URL: <https://www.biostasis.com/what-is-cryonics/> (дата звернення: 08.11.2022);

4. The Legal Status of Cryonics Patients: веб-сайт. URL: <https://alcor.org/Library/html/legalstatus.html> (дата звернення: 08.11.2022).

Науковий керівник: канд.юрид.наук, доцент Матійко М.В.

Лисенко Ангеліна Володимирівна

студентка 1-го курсу магістратури факультету адвокатури та
антикорупційної діяльності

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ПРОБЛЕМ ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ СУБ'ЄКТОМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Проблема значення людини в міжнародному праві завжди була і залишається «наріжним каменем» міжнародно – правової науки та практики. Правильне вирішення даної проблеми має вагоме значення для всього світового співтовариства і задає вектор подальшого розвитку доктринальних досліджень, правотворчості та правозастосування в міжнародному праві.

Питаннями міжнародної правосуб'єктності фізичної особи займалися такі вчені як О.В. Тарасов, Н.С. Кучерук, В.В. Мицик, М.А. Баймуратов, Д. Кулеба, Ж. Тускоз, І.І. Лукашук, Г.І. Тункін, С.В. Черниченко, Б.Б. Ганюшкін, Н. Мугерва, А.І. Дмитрієв, Г.В. Ігнатенко та інші.

Існують різні підходи щодо визначення кола суб'єктів міжнародного права та їх класифікації. Це обумовлено, насамперед, тим, що ще й досі відсутнє єдине розуміння і бачення сутності суб'єктів міжнародного права та характерних рис, які їм притаманні.

Під суб'єктами міжнародного права розуміють учасників міжнародних правовідносин, яким властиві елементи міжнародної правосуб'єктності, а саме: здатність володіти та безпосередньо здійснювати міжнародні права та обов'язки, створювати норми міжнародного права та нести відповідальність за їх порушення. [1, с.72]

Незважаючи на відсутність єдності у підходах до визначення кола суб'єктів міжнародного права, вітчизняні дослідники умовно поділяють їх на дві групи: первинні та похідні.

До первинних або, як їх ще називають, основних суб'єктів міжнародного права належать держави, а до похідних (вторинних) відносять

міжнародні організації. Окрім цього, вчені, які розділяють думку про наявність міжнародної правосуб'єктності у фізичних осіб, також відносять і їх до похідних суб'єктів.

Якщо розглядати становлення наукової думки щодо правосуб'єктності фізичної особи в ретроспективі, то найбільшого «застою» вона зазнала за радянських часів. У той час наука розвивалась у напрямку повного невизнання фізичної особи як суб'єкта міжнародного права. Власне, тут навіть некоректно буде вживати слово «розвивалась», скоріше деградувала, бо, незважаючи на численні опубліковані монографії та статті, що стосувалися цієї теми, абсолютно усі дослідники доводили тезу про неможливість фізичної особи бути суб'єктом міжнародного права. Будь – які сумніви або прояви нерішучості в цьому питанні розцінювались як спроби підірвати суверенітет держави та її підвалини, і як наслідок – антирадянська пропаганда і зрада. Тому вчені досить аксіоматично і однозначно доводили позицію, яку від них хотіла почути радянська влада, і кожен науковець намагався якомога краще за інших пояснити, як шкідливо міркувати інакше.

Науковий напрямок за визнання людини суб'єктом міжнародного права почав набирати масштабних обертів з моменту прийняття 10 грудня 1948 року Загальної декларації прав людини. Стаття 6 даного нормативно – правового акту містить положення про те, що кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання своєї правосуб'єктності. [2]

Першим науковцем, який у своїй монографії «Міжнародне право і право людини» просував ідею про те, що міжнародне право – це, насамперед, право людини став Герш Лаутерпахт.

Учений був переконаний, що в міжнародному праві немає прямих перешкод набуття індивідами правосуб'єктності. Він наголошував на тому, що індивіди наділені обмеженою міжнародною правосуб'єктністю, яка не завжди супроводжується відповідною процесуальною дієздатністю. Суть визнання індивіда як суб'єкта міжнародного права полягає не лише в декларації такого статусу, а й у наданні реальних повноважень, а саме права діяти в міжнародному праві, тобто бути наділеним міжнародною процесуальною дієздатністю [3, с. 81].

Думка науковця була почута і підтримана науковим співтовариством. Кількість прихильників його концепції почала стрімко зростати і аналіз публікацій з тематики прав людини за перше двадцятиліття XXI століття показав, що 75% науковців світу розділяють позицію щодо наявності міжнародної правосуб'єктності індивіда [4, с. 121].

Отже, Ж. Тускоз вважає, що у міжнародному праві, як і будь-якій іншій галузі права, суб'єктом є насамперед фізична особа [5, с. 42].

Н. Кучерук зазначає, що існують достатні правові підстави стверджувати, що фізичну особу можна вважати суб'єктом міжнародного права, обґрунтовуючи це тим, що, звертаючись до Європейського суду з прав людини у справах проти держави, громадяни стають повноправними учасниками міжнародних відносин [6, с.75]

Науковець Тарасов О. також є прихильником думки, що правосуб'єктність людини в міжнародному праві існує. Він наголошує на тому, що жодна інша юридична, релігійна, філософська й соціогуманітарна дисципліна, крім науки міжнародного права, не бере на себе сміливості спростовувати суб'єктність людини. Існує багато можливостей довести її наявність, наприклад, звернутися до норм міжнародного права, що закріплюють міжнародно-правовий статус людини, бо якщо є правовий статус, то обов'язково повинен бути і його носій.

Продовжуючи обґрунтування ідеї правосуб'єктності фізичної особи в міжнародному праві О. Тарасов зазначає, що державні й корпоративні органи можуть юридично функціонувати лише через систему посадових (фізичних) осіб, що здійснюють саморепрезентаційну діяльність. Законодавчо або договірним шляхом можна заснувати юридичну особу, але вона так і залишиться персонативною пустишкою, якщо жодна фізична особа не приступить до виконання своїх посадових обов'язків. Поза фізичною особою світ права мертвий [7, с. 17].

Досить чітко міжнародна правосуб'єктність фізичної особи наголошується в рішеннях Суду Європейського Союзу. Наприклад, у справі «Ван Генд і Лоос проти Нідерландів» Суд зазначив: «Співтовариство констатує новий правовий порядок у міжнародному праві, за яким переваги держав щодо їх суверенних прав обмежуються, і суб'єктами визнаються не лише держави, а й громадяни» [4, с. 122–123].

Варто також погодитися з думкою Д. Кулеби, який у своїх працях наголошує, що до того ж часу, поки не буде зроблений перехід до виключно нової думки, уявлення про міжнародну правосуб'єктність людини, держави та організації не відповідатимуть природі та завданням міжнародного права. Людину потрібно розглядати як повноправного суб'єкта міжнародного права, адже інтереси людини найважливіші, як у національному, так і в міжнародному праві [8, с. 83].

Отже, підсумовуючи, хочемо зазначити, що, загалом, станом на сьогодні, міжнародна наука і практика все частіше обґрунтовано доводить

наявність в індивіда міжнародних права та обов'язків. І, на щастя, наша наука вже пройшла ті згубні і деградуєчі радянські часи, коли залякані вчені і дослідники у своїх наукових працях бездумно доводили думки, які їм диктувала та нав'язувала влада. Зараз ми можемо мислити і висловлювати свої погляди вільно і щиро, бо живемо у суверенній, незалежній і демократичній країні.

Ми цілком і повністю підтримуємо позицію тих науковців, які виступають за концепцію наявності міжнародних права та обов'язків у індивіда і «сповідують» ідею міжнародної правосуб'єктності фізичної особи. Дану роботу хочемо завершити фундаментальною думкою О.В. Тарасова, який сказав, що поза фізичною особою світ права мертвий. Дійсно, право існує перш за все для людини, тому, на нашу думку, вона виступає першочерговим і найголовнішим суб'єктом міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Мережко О.О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: монографія. К.: Таксон. 2002. 344 с.
2. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією № 217 А (III) Генеральної асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вісник України*. 2008. №93. Ст. 3103. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
3. Шерedyкo O. M. Закріплення прав людини на міжнародному рівні як засада правосуб'єктності індивіда у поглядах Г. Лаутерпахта. *Правове життя сучасної України*: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) /відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Гельветика, 2020. Т. 3. С. 80-82.
4. Данилюк О. О. Індивід як суб'єкт міжнародного права. *International multidisciplinary scientific journal «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific mind»*. 2019. No 8. С. 120-123.
5. Тускоз Жан. Міжнародне право: Підручник. Пер. з франц. К.: «АртЕк». 1998. 416 с.
6. Кучерук Н. С. Фізична особа як суб'єкт міжнародного права. *Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П.С. Казанського* : матеріали четвертої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 8–9 лист. 2013 р.) / відп. за випуск к.ю.н., доц. М. І. Пашковський; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс. 2013. С. 73-76.
7. Тарасов О.В. Проблема суб'єкта в міжнародному публічному праві: автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.11. Харків. 2015. 40 с.

8. Кулеба Д. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2010. Вип. 2. С. 70-83.

Науковий керівник: канд.юрид.наук., доцент Симонян Ю.Ю.

Лісютіна Єлизавета Геннадіївна

студентка 2-го курсу магістратури

факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У цивільному праві договір довічного утримання має особливо важливе значення, зокрема під час воєнного стану, оскільки він сприяє розв'язанню житлових і соціальних проблем. Завдяки йому малозабезпечені особи можуть стати власниками нерухомості, а люди похилого віку, інваліди, особи в яких немає родичів, або ж родичі відмовилися від піклування про них, можуть отримати належний догляд та утримання. Проте на практиці договір довічного утримання викликає значні суперечності і ним можуть зловживати обидві сторони, як набувач – не надаючи відповідного догляду або ж майнового утримання, так і відчужувач може зловживати своїми правами щодо прийняття виконання договору.

Провідною проблемою договору довічного утримання є невиконання умов договору, а саме ненадання відчужувачу не тільки грошового утримання, але й відповідного догляду, якщо це передбачено умовами договору. Зазвичай особи при укладенні договору не конкретизують, що саме вони розуміють під «доглядом» чи «утриманням», а просто вказують загальні обов'язки набувача. Це призводить до суперечок і непорозумінь між сторонами, а надалі до звернення до суду із позовом.

О. В. Розгон зазначає, що умови утримання мають бути чітко визначені у періодичності: скільки разів на день, тиждень, місяць тощо, залежно від характеру необхідних дій утримувача за договором. Сторонам рекомендується визначити у договорі конкретні способи та обсяг догляду. Якщо набувач спирається на те, що він виконував умови договору, але не в терміни, визначені договором, або проводив частковий ремонт у будинку, а не поточний, як зазначено у договорі, то це тільки свідчення певної